

Neoficialus vertimas

EUROPOS TARYBA

EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISMAS

TREČIASIS SKYRIUS

NUTARIMAS DĖL

Deivio GANUSAUSKO
pareiškimo Nr. 47922/99
prieš Lietuvą

PRIIMTINUMO

Europos Žmogaus Teisių Teismas (Trečiasis skyrius), 1999 m. rugsėjo 7 dieną posėdžiaujant kolegijai, sudaryta iš:

pirmininko sero Nicolas Bratza,
teisėjų J.–P. Costa,
L. Loucaides,
P. Kūrio,
W. Fuhrmann,
H. S. Greve,
K. Traja

ir *skyriaus kanclerės* S. Dollé,

atsižvelgdamas į Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 34 straipsnį;

atsižvelgdamas į Deivio Ganusausko 1999 m. balandžio 29 dieną pateiktą pareiškimą prieš Lietuvą, įregistruotą 1999 m. gegužės 6 dieną kaip byla Nr. 47922/99;

atsižvelgdamas į pagal Teismo reglamento 49 straipsnį pateiktą raportą,

po svarstymo

nusprendė:

FAKTAI

Pareiškėjas yra Lietuvos Respublikos pilietis, gimęs 1967 m. Šiuo metu jis kalinamas Ulonų kolonijoje, Alytaus rajone.

Teisme jam atstovauja R. Girdziušas, Kaune praktikuojantis advokatas.

Bylos faktai, kaip juos pateikė pareiškėjas, gali būti apibendrinti, kaip išdėstyta toliau.

A. Konkrečios bylos aplinkybės

1995 m. liepos 16 dieną byloje dėl sukčiavimo pareiškėjui buvo paskirtas kardomasis kalinimas (suėmimas). 1996 m. rugsėjo 13 dieną Kauno miesto apylinkės teismas nuteisė pareiškėją dėl turto įgijimo apgaule. Jis buvo nuteistas šešeriems metams laisvės atėmimo ir turėjo sumokėti kompensaciją. 1997 m. kovo 4 dieną Kauno apygardos teismas atmetė pareiškėjo skundą dėl pirmosios instancijos nuosprendžio. 1997 m. rugsėjo 11 dieną Apeliacinis teismas atmetė pareiškėjo kasacinį skundą.

1998 m. liepos 16 dieną pareiškėjas buvo atlikęs pusę jam paskirtos bausmės Ulonų kolonijoje. Kadangi jam buvo sudarytos geresnės sąlygos dėl pavyzdingo elgesio kolonijoje, jis pateikė prašymą lygtinai jį paleisti. Tai padaryti buvo atsisakyta, po ko pareiškėjas Alytaus apylinkės teisme pareiškė civilinį ieškinį kolonijos administracijai dėl jo teisių, numatytų Baudžiamojo kodekso 54² straipsnyje, pažeidimo, ir ieškinys buvo patenkintas. 1998 m. rugsėjo 25 dieną teismas “pareikalavo”, kad kalėjimo administracija paduotų teikimą baudžiamajam teismui taikyti pareiškėjui lygtinį paleidimą.

Tai buvo padaryta 1998 m. rugsėjo 28 dieną, o 1998 m. spalio 23 dieną Alytaus apylinkės teismas paskyrė pareiškėjui lygtinį atleidimą dėl jo pavyzdingo elgesio kolonijoje. 1998 m. spalio 23 dienos posėdyje dalyvavo prokuroras ir kolonijos atstovas. Apylinkės teismas nurodė, kad sprendimą taikyti lygtinį paleidimą galima apskūsti per penkias dienas. 1998 m. spalio 26 dieną pareiškėjas buvo paleistas iš kolonijos.

Nuo 1998 m. spalio 30 dienos keli stambieji laikraščiai išspausdino keletą straipsnių, kur teisėsaugos institucijos buvo kritikuojamos dėl pareiškėjo lygtinio paleidimo. Žiniasklaida, *inter alia*, teigė, kad pareiškėjas nesumokėjo bylą nagrinėjusių teismų nurodytos kompensacijos.

1998 m. lapkričio 2 dieną Kauno apygardos vyriausiasis prokuroras kreipėsi į Alytaus apylinkės teismą prašydamas leisti praėjus terminui paduoti skundą dėl pareiškėjo lygtinio paleidimo. Prokuroras tvirtino, kad penkių dienų termino buvo nesilaikyta dėl svarbių priežasčių. Jis teigė, kad teismo 1998 m. spalio 23 dienos posėdyje dalyvavęs prokuroras neinformavo apygardos prokuratūros apie pareiškėjo lygtinį paleidimą ir kad 1998 m. spalio 28 dieną Alytaus apygardos vyriausiasis prokuroras buvo komandiruotėje Vilniuje; todėl skundas negalėjo būti paduotas laiku.

1998 m. lapkričio 2 dieną Alytaus apylinkės teismas, remdamasis Baudžiamojo proceso kodekso 120 straipsniu, atstatė terminą, nustatęs, kad prokurorai terminą praleido dėl “svarbių priežasčių”. Teismas taip pat pabrėžė, kad termino atstatymas “neprieštarauja įstatymams”.

Tą pačią dieną Kauno apygardos vyriausiasis prokuroras Kauno apygardos teismui padavė skundą dėl pareiškėjo lygtinio paleidimo, *inter alia*, tvirtindamas, kad po jo nuteisimo jis nesumokėjo 1 944 000 litų (LTL) kompensacijos ir kad jis priklauso Kauno nusikalstamam susivienijimui.

1998 m. lapkričio 3 dieną prokuroras paprašė teismo sustabdyti sprendimo dėl lygtinio paleidimo vykdymą. Tą pačią dieną Kauno apygardos teismas, pagal Baudžiamojo proceso kodekso 415¹ straipsnio 4 dalį, neišklausęs šalių, patenkino prokuroro prašymą. Pareiškėjas buvo sulaikytas 1998 m. lapkričio 3 dienos vakare.

1998 m. lapkričio 4 dieną Kauno apygardos teismas surengė posėdį, kuriame dalyvavo pareiškėjas ir jo gynėjas, dėl prokurorų skundo dėl pareiškėjo lygtinio paleidimo. Pareiškėjas prašė teismo atidėti posėdį ir jį paleisti. Jis taip pat pareiškė nušalinimą dviem apeliacinės instancijos teisėjams. Teismas atmetė jo pareiškimus.

Tą pačią dieną Kauno apygardos teismas patenkino prokurorų skundą ir Baudžiamojo proceso kodekso 415¹ straipsnio pagrindu panaikino sprendimą taikyti lygtinį paleidimą. Apygardos teismas, *inter alia*, pripažino, kad pareiškėjas nesumokėjo jo bylą nagrinėjant teisme paskirto 1 944 000 litų žalos atlyginimo. Teismas pažymėjo, kad prokuroras, dalyvavęs 1998 m. spalio 23 dienos apylinkės teismo posėdyje, nepateikė šios informacijos, tuo suklaidindamas pirmosios instancijos teismą. Apeliacinės instancijos teismas nustatė, kad valstybės vidaus teisė neįpareigoja kolonijos administracijos rekomenduoti lygtinai paleisti kalinamąjį. 1998 m. lapkričio 4 dienos sprendimas buvo galutinis.

1998 m. lapkričio 12 dieną Kauno apygardos teismo civilinių bylų kolegija pagal laikinai einančio pareigas Aukščiausiojo Teismo pirmininko teikimą panaikino 1998 m. rugsėjo 25 dienos sprendimą, nustatęs, kad apylinkės teismas negalėjo „reikalauti“ iš kolonijos administracijos paduoti teikimą dėl lygtinio paleidimo taikymo pareiškėjui. Apygardos teismas šiuo klausimu nustatė, kad Baudžiamojo kodekso 54² straipsnis suteikė kolonijos administracijai diskreciją nuspręsti, paduoti ar nepaduoti teikimą dėl kalinamojo lygtinio paleidimo.

B. Bylai reikšmingos vidaus teisės nuostatos

Baudžiamojo kodekso 54² straipsnis ir Pataisos darbų kodekso 67 straipsnis leidžia lygtinai paleisti nuteistąjį prieš pasibaigiant laisvės atėmimo bausmės terminui. Teisę taikyti lygtinį paleidimą turi teismas, esant įkalinimo įstaigos administracijos teikimui. Lygtinis paleidimas asmenims, nuteistiems iki dešimties metų laisvės atėmimo įskaitytinai, gali būti taikomas atlikus pusę bausmės.

Baudžiamojo proceso kodekso 415¹ straipsnio 3 dalis nustato penkių dienų terminą teismo sprendimui taikyti arba atsisakyti taikyti lygtinį paleidimą apskūsti. Šios nuostatos 4 dalis numato, kad pateikus tokį skundą sustabdomas to sprendimo vykdymas. Šios nuostatos 9 dalis neleidžia toliau skūsti apeliacinės instancijos teismo sprendimo.

Pagal Baudžiamojo proceso kodekso 120 straipsnio 1 dalį, teismas gali atstatyti dėl svarbios priežasties praleistą terminą. Šios nuostatos 2 dalis numato, kad tais atvejais, kai sprendimas apskundžiamas praleidus terminą, teismas skundą padavusio asmens prašymu gali sustabdyti jo vykdymą.

SKUNDAI

1. Remdamasis Konvencijos 5 straipsnio 1 dalimi pareiškėjas skundžiasi, kad jis buvo paleistas lygtinai, bet grąžintas į įkalinimo įstaigą. Sprendimo taikyti jam lygtinį paleidimą

panaikinimo procesas nebuvo nei “teisėtas”, nei vyko “įstatymo nustatyta tvarka”, kaip reikalauja ta nuostata. Konkrečiai jis tvirtina, kad 1998 m. lapkričio 2 dieną Alytaus apylinkės teismas, atstatydamas skundo dėl 1998 m. spalio 23 dienos sprendimo taikyti lygtinį paleidimą apskundimo terminą, suklydo dėl faktų ir teisės klausimų. Jis teigia, kad Kauno apygardos teismas nebuvo kompetentingas sustabdyti sprendimo taikyti lygtinį paleidimą vykdymą ar nagrinėti prokurorų skundą dėl jo ir kad todėl 1998 m. lapkričio 4 dienos sprendimas grąžinti jį į įkalinimo įstaigą buvo neteisėtas. Be to, jo pakartotinis įkalinimas buvo įkvėptas žiniasklaidos kampanijos ir todėl savavališkas, nes tolesniam jo kalinimui nebuvo priežasčių.

2. Remdamasis Konvencijos 5 straipsnio 4 dalimi pareiškėjas skundžiasi, kad jo kalinimas po nuosprendžio priėmimo nebuvo efektyviai peržiūrėtas teisme.

3. Remdamasis Konvencijos 6 straipsniu pareiškėjas nurodo įvairius materialinės ir procesinės teisės pažeidimus, padarytus proceso, susijusio su jo [pareiškėjo] grąžinimu į įkalinimo įstaigą, metu.

TEISĖ

1. Pareiškėjas teigia, kad jo grąžinimas į įkalinimo įstaigą buvo nesuderinamas su Konvencijos 5 straipsnio 1 dalimi, kuri, kiek tai šiuo požiūriu reikšminga, numato:

“Kiekvienas asmuo turi teisę į laisvę ir saugumą. Niekam laisvė negali būti atimta kitaip, kaip šiais atvejais, ir įstatymo nustatyta tvarka: ...

a) kai asmuo teisėtai kalinamas pagal kompetentingo teismo nuosprendį;”

Teismas primena, kad Konvencija nesuteikia, kaip tokios, teisės į lygtinį paleidimą ir nereikalauja, kad sprendimus dėl lygtinio paleidimo priimtų arba tokių sprendimų priėmimą peržiūrėtų teismas. Laisvės atėmimą apimančią bausmę, kurią pažeidėjas turi atlikti teismo sprendime nurodytą laiką, iš pat pradžių pateisina pradinis nuosprendis ir apeliacinis procesas (žr., *mutatis mutandis*, *Van Droogenbroeck v. Belgium*, no. 7906/77, 1982-06-24, Series A no. 50, pp. 21-22, §§ 39-40). Šioje byloje sprendimas taikyti pareiškėjui lygtinį paleidimą niekaip nepaveikė bylą nagrinėjusio teismo nuosprendžio ir po to sekusio apeliacinio proceso, kuriais pareiškėjas buvo nuteistas šešeriems metams laisvės atėmimo, galiojimo. Niekas nerodo, kad buvo pažeistas priežastinis ryšys tarp apkaltinamojo nuosprendžio ir pakartotinio įkalinimo (palyginimui žr., *Weeks v. the United Kingdom*, no. 9787/82, 1987-03-02, Series A no. 154-A; *Thynne, Wilson and Gunnell v. the United Kingdom*, nos. 11787/85, 11978/86, 12009/86, 1990-10-25, Series A no. 190-A; *Hussain v. the United Kingdom*, no. 21928/93, 1996-02-21, *Reports of Judgments and Decisions* 1996-I; *Singh v. the United Kingdom*, no. 23389/94, 1996-02-21, *Reports of Judgments and Decisions* 1996-I).

Iš to seka, kad pareiškėjo grąžinimas į įkalinimo įstaigą prieš pasibaigiant jo bausmės laikui buvo suderinamas su Konvencijos 5 straipsnio 1 dalies a punktu. Todėl Teismas nelaiko esant reikalinga šioje byloje nagrinėti atšaukimo procesą.

Iš to seka, kad ši pareiškimo dalis turi būti atmesta kaip aiškiai nepagrįsta pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis.

2. Pareiškėjas taip pat skundžiasi, kad jam nebuvo užtikrinta teisė į efektyvų teisminį jo kalinimo peržiūrėjimą po nuosprendžio priėmimo, tuo pažeidžiant 5 straipsnio 4 dalį, kuri numato, kad:

“Kiekvienas asmuo, kuriam atimta laisvė jį sulaikius ar suėmus, turi teisę kreiptis į teismą, kad šis greitai priimtų sprendimą dėl sulaikymo ar suėmimo teisėtumo ir, jeigu asmuo kalinamas neteisėtai, nuspręstų jį paleisti.”

Teismas pažymi, kad 5 straipsnio 4 dalis taikoma tik procesui, kur ginčijamas kalinimo teisėtumas. Būtina kalinimo teisėtumo priežiūra, “kai asmuo teisėtai kalinamas pagal kompetentingo teismo nuosprendį”, kaip šioje byloje, iš pat pradžių yra inkorporuota į pareiškėjo pradinį bylos teisminį nagrinėjimą ir į apeliacinį procesą dėl nuosprendžio ir bausmės (žr. *De Wilde, Ooms and Versyp v. Belgium*, nos. 2832/66, 2835/66, 2899/66, 1997-06-18, Series A no. 12, p. 40, § 76).

Iš to seka, kad ši pareiškimo dalis taip pat turi būti atmesta kaip aiškiai nepagrįsta pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis.

3. Dėl pareiškėjo teiginio, kad jo grąžinimo į įkalinimo įstaigą procesas pažeidė Konvencijos 6 straipsnį, Teismas pastebi, kad ši nuostata netaikoma šioje byloje, nes šis procesas neapėmė “jam pareikšto kokio nors baudžiamojo kaltinimo” išsprendimo Konvencijos 6 straipsnio prasme.

Todėl ši pareiškimo dalis yra *ratione materiae* nesuderinama su Konvencijos nuostatomis 35 straipsnio 3 dalies prasme. Ji turi būti atmesta pagal 35 straipsnio 4 dalį.

Dėl šių priežasčių Teismas vienbalsiai

SKELBIA ŠĮ PAREIŠKIMĄ NEPRIIMTINU.

S. Dollé
Kanclerė

N.Bratza
Pirmininkas